

کتاب کار و راهنمای آموزش محیط زیست

(ویژه مربیان پیش دبستان)

www.ketab.ir

مجریان طرح پژوهشی: نجم‌السادات موسوی و مریم شریفیان ثانی

مدیر طرح و برنامه‌ریزی: نجم‌السادات موسوی

ناظر طرح: دفتر آموزش سازمان حفاظت محیط زیست

پژوهشگران طرح: غلامرضا قائد امینی، دلارام عشایری، آذر درویشی، راضیه لک

نویسندگان: نجم‌السادات موسوی، مریم شریفیان ثانی، ساناز صنایع گلدوز، شیوا دولت آبادی، آذر

غلامی‌پور، تکتم محمدی، محمدرضا بیگی، فخرالسادات کلانتری، نسرين قلمی، زهرا شیرخانلو، زبیده

خاری، زینب صادقی‌فر

سازمان انتشارات سرا: کبرا بابایی

سویزگران: م‌جان بابامرندی، نیلوفر حیدری

ویراستار علمی: فاطمه آرتا

ویراستاران: بی‌بی و جری منیژه خلیلی، فریبا سلیمی، فرزانه آقاپور

مدیریت اجرایی طرح: همیمه بی‌بی، عذرا حیدری

مدیر تولید و هماهنگی: زینب عبدالجی

مدیر هنری و صفحه‌آرا: نرگس موسوی

ناشر: انتشارات مدرسه

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۷

نشانی: تهران، خیابان سپهبدقرنی، پل کریمخان زند، کوچه شهید سحر، حقیقت طلب، شماره ۸

تلفن: ۸۸۸۰۰۳۲۴-۹

دورنویس (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

تقدیر و تشکر از همکارانی که ما را در اجرای این طرح یاری کردند:

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی:

محمدرضا خدایی، حمیدرضا خانکه، امیرمسعود عرب‌لودریجه، حجت‌الاسلام وحید معتمدی، حسین تولایی

سازمان حفاظت محیط زیست:

کیومرث کلانتری، حسینعلی ابراهیمی کارنامی، زهرا عسگری، فریبا رضایی، شادی دیبایی

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی:

دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

سرشناسه	موسوی، نجم‌السادات، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	کتاب کار و راهنمای آموزش محیط زیست (ویژه مربیان پیش دبستان)/ پدیدآورندگان نجم‌السادات موسوی، مریم شریفیان ثانی؛ همکاران اصلی ساناز صنایع گلدوز...[و دیگران].
مشاهدات نشر	تهران: مدرسه، ۱۳۹۷.
شخصیات ظاهری	۴۰۲ ص.: مصور (رنگی).
شاب	۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۱۵۲۵-۰ :
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	همکاران اصلی ساناز صنایع گلدوز، شیوا دولت‌آبادی، آذر غلامی پور، تحریر محمدی، نازیبا ملک محمودی.
موضوع	حفاظت محیط زیست -- راهنمای آموزشی (پیش‌دبستانی)
موضوع	Environmental protection -- Study and teaching (Preschool) :
موضوع	آموزش پیش دبستان -- ایران -- فعالیت‌های فوق برنامه
موضوع	Education, Preschool -- Iran -- Activity programs:
شناسه افزوده	شریفیان ثانی، مریم
شناسه افزوده	صنایع گلدوز، ساناز، ۱۳۹۷-
شناسه افزوده	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه
رده بندی کنگره	LB۱۱۴۰/۲/م۸ک۲ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	۳۷۲/۲۱۰۷ :
شماره کتابشناسی ملی	۵۳۳۹۷۲۶ :

این کتاب متعلق به سازمان حفاظت محیط زیست است و محتوای آن در قالب طرح پژوهش و نگاه علوم بهزیستی و توانبخشی و مشارکت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تهیه شده و توسط انتشارات مدرسه به چاپ رسیده است. این سازمان‌ها در انتشار این کتاب، هیچگونه نگاه انتفاعی نداشته و هدف اشاعه حداکثری آن در جامعه است.

همچنین حقوق مالکیت معنوی این کتاب متعلق به سازمان حفاظت محیط زیست است.

به منظور کسب نقطه‌نظرات و پیشنهادات شما مربیان گرامی دبیرخانه‌ای بدین منظور توسط دفتر آموزش سازمان حفاظت محیط زیست به آدرس پستی الکترونیکی edu.parti@doe.ir تشکیل شده است.

پیشگفتار	۸
فعالیت‌های روزانه	۱۱
واحد‌های کار	۲۷
واحد کار آب	۲۹
واحد کار هوای پاک	۴۵
واحد کار خاک تمیز	۶۱
واحد کار رودخانه	۷۷
واحد کار درخت	۱۰۱
واحد کار جنگل	۱۰۴
واحد کار مهربانی با حیوانات	۱۰۷
واحد کار محبت زندگی جانوران	۱۴۱
واحد کار آشنایی با طبیعت	۱۵۷
واحد کار صدای نامناسب	۱۷۳
واحد کار مکان‌های تاریخی	۱۸۹

« به نام آفریدگار آسمان و زمین و آنچه میان آن دو است »

مسائل محیط زیست بزرگترین چالش ملتها در قرن بیست و یکم شناخته شده است. پیشرفت تکنولوژی و صنعت، توسعه اقتصادی و نیاز به رفاه بیشتر و سایر عوامل، چنان موجبات تخریب محیط زیست را فراهم آورده است که کم و بیش به نگرانی انسانها در همه جهان نسبت به حفظ سلامتشان دامن زده است.

مسائلی چون آلودگی آب، هوا، خاک، بحران کم آبی، پدیده گرد و غبار، گرم شدن زمین، تغییرات آب و هوایی، مصرف بی رویه، فرونشست زمین، بیمار شدن شهرها و حومه آنها به واسطه متراکم تر شدن ساخت و سازها، ترافیک، کاهش فضای سبز و انواع تخریب های محیط زیستی، افزایش ابتلا به بیماری های خطرناک و لاعلاج و صدها چالش دیگر محیط زیستی چنان همگان را مضطرب نموده که نه تنها همه افراد در آن مستول هستند بلکه بایستی حل چالش ها دغدغه همه آنها باشد.

قطعه ای از لایل این بحرانها فقدان آگاهی لازم و ضعف فرهنگی در زمینه ارتباط شهروندان با محیط زیست است. بر اساس این پنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حفاظت از محیط زیست به عنوان یک وظیفه عمومی مورد تاکید قرار گرفته و در تبیین ماده ۶۰ و ۶۴ قانون برنامه چهارم توسعه که مجددا در ذیل ماده ۱۸۹ قانون برنامه پنجم تکرار شده، دولت را موظف می نماید به منظور «تعمیر و توانمندسازی ساختارهای مرتبط با محیط زیست و منابع طبیعی، ساز و کارهای لازم جهت گسترش آموزش های عمومی و تخصصی محیط زیست، در کلیه واحدها و مراکز آموزشی را فراهم سازد (برنامه توسعه چهارم و پنجم) اما رشد بی رویه مشکلات محیط زیستی و نبود سازوکارهای مشارکتی لازم برای ارتقاء فرهنگ محیط زیستی و ضعف فرهنگی در این زمینه، موجب شده است تا همه سیاست ها و راهبردها در برنامه ششم توسعه، ضرورت توجه بیشتر به این حوزه را به عنوان موضوعی فراجشی مد نظر قرار دهد. با عنوان بسیج ملی در حفظ، احیا و بهره برداری پایدار از محیط زیست به اهمیت آن توجه خاص نماید.

بنابراین، با عنایت به ضرورت رفی، امید در نگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (مجریان طرح) با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت آموزش و پرورش برپا شده، تا از فرصت ها و امکانات موجود در جامعه برای پیشبرد آموزش حفظ محیط زیست، استفاده بهینه نموده و بخش وسیعی از شهروندان را به فرصت ها تبدیل نمایند.

از آنجا که سال های اولیه زندگی دوران بسیار حساسی است که در آن نگرش ها، ارزش ها و مهارت های مورد نیاز برای حفظ و پشتیبانی محیط زیست شکل می گیرد، دوره پیش دبستان در آموزش و پرورش، می تواند یکی از بهترین راه های رسیدن به اهداف آموزش محیط زیست در ابعاد مختلف باشد که می توان از آموزش مفاهیم پایه ای و عمیق محیط زیستی توسط مربیان پیش دبستان، حفاظت از محیط زیست رابه عنوان یک مسئولیت انسانی و اخلاقی در وجود آنان نهادینه کند.

کتاب حاضر (راهنمای آموزش محیط زیست به کودکان پیش دبستان) به مربیان حاصل دستاوردهای پژوهشی متعدد در چارچوب همکاری علمی- آموزشی بین دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت آموزش و پرورش است. این کتاب شامل دو بخش می باشد:

بخش اول مجموعه کارهایی است که مربیان هر روز و هر ساعت انجام می دهند و کودکان بدون آنکه فشاری را تحمل کنند با دیدن و مشارکت در آن نقشی را ایفا می نمایند. وظایف مربیان بسیار ساده، تکرار پذیر، یاد، کلیدی و مشارکتی هستند. شش موضوع اصلی محیط زیستی بستر را برای این فعالیت ها را فراهم آورده است.

مشارکت و فعالیت در این بستر که مربی نقش کلیدی و حساسی در آن دارد به مرور کودکان را سوی حفاظت واقعی و نهادینه محیط زیست سوق می دهد.

بخش دوم مجموعه ای از واحدهای کار مربی است، موضوعات، شیوه ها و اجزای هر یک از واحدهای کار نتیجه پژوهش ها و فعالیت های مشارکتی کار گروه ها است که با تلاش شبانه روزی به صورت کتاب حاضر در اختیار مربیان عزیز، کوشا و علاقمند قرار می گیرد تا با تدبیر و تلاش نه تنها خود به حفاظت از محیط زیست بپندیشند و به آن عمل کنند بلکه با انجام وظایف محیط زیستی بصورت روزانه و اجرای واحدهای کار کودکان را نیز به طور غیر مستقیم تحت تاثیر موضوعات مربوط به محیط زیست و حفاظت از آن قرار دهند.

بدون شک رفع چالش‌ها و مشکلات محیط‌زیستی ایران مستلزم مشارکت همه ایرانیان است. اگر هر شهروشنین یا روستاشین از کودکی با روش‌های نوین مشارکتی مستقیم و غیرمستقیم درگیر حل مشکلات محیط‌زیستی شوند، آسیب‌ها و خسارات محیط‌زیستی به مرور کاهش می‌یابند و در بعضی موارد حذف می‌شوند. موضوع این است که منابع طبیعی کاهش یافته‌اند و محیط‌زیست درگیر محدودیت شده است. محدودیت‌های محیط‌زیستی بالندگی کودکان سرزمین‌مان را در معرض آسیب و خطر قرار می‌دهند. شادی کودکان و سلامت آنان در روستاها و شهرها، در کنار طبیعت پاک، زیبا و فرح بخش تامین می‌شود. لذا وظیفه تمام مربیان این مرز و بوم است که کودکان را به سمت رفتار و عادات صحیح و درخور سوق دهند. آنچه امروز و فردا کشورمان به آن نیاز دارد، ایرانیان و شهروندانی آگاه، مجهز و مسئولیت‌پذیر در حفاظت از محیط‌زیست ایران و فراتر از آن، جهان است. باشد که این کتاب بتواند گام‌های موثری را در این راستا بردارد.

نجم السادات موسوی

مریم شریفیان ثانی